

Történet idegen felségjel alatt

Amikor megérkezett a városba, egykori szökése első állomására, ahová göbéságát távozott levetközni annak idején, pontosan tudta, hogy mire készül. Felkereste a még fellelhető helyeket, épületeket – nyomait –, melyek között remélte, hogy részese lehet elidegenedése ellenfolyamatának: fellelheti az érzelmeket, melyeket úgy vetközött le magáról, miként posztógúnyját hányta le, hogy városi zakót, pantallót öltön... (Arra a magabiztosságra vágyott, ami megkülönbözteti a helybelit a látogató idegentől...)

Felkereste volt albréti szobáját, ajándékkal, virággal csemetett be, s kérve-kérte az ismeretlen lakókat, hogy engedjék néhány percig elidőzni benne, kitekinteni az ablakán.

Hiábavalónak bizonyult; be kellett látnia, hogy „*bitebagyott vagy életed templomában*”. Megszégyenülve búcsúzott el kedves vendéglátóitól, szemükből kiolvashatta, hogy habókos nyugatinak tartják, aki jó dolgában azt sem tudja, hogyan különködjön...

Honvágya furcsán jelentkezett, egy csapásra. Sívargások, emléksajgások, nosztalgikus rohamok nélkül. Kiütött rajta, mint a lapangási idejét letöltő betegség. Elfojthatatlan bizonyítási vágy fogta el, talán az ősi virtus támad fel benne, a portyázó elődök virtusa, akik el-elhagyták szálláshelyeiket, de mindig visszatértek azzal a kikerülhetetlen érzéssel a lelkükben, hogy dicsőségüket-gyászukat megosszák véreikkel...

Colománt is hasonló érzés kerítette hatalmába, és vette rá, hogy nekivágjon fél Európának... Szerette volna megmutatni: vitte valamire annak ellenére, hogy egykor önkézevel metszette el *természetes gyökereit*. De hiába jelezte minden sejtje, hogy hazaérkezett, az idegenné nőtt város rövid idő alatt meggyőzte, hogy egyszerű szándéka: győztesként megjelenni fiatalkori veresége színterén, légvárnak bizonyulhat. Sejtteni kezdte, hogy se több, se kevesebb (*fejére bamut szórhat, ingmellét megszaggathatja*), már örökre idegen... Csepere-dő haraggal kanyarodott a hegyekbe vezető makadámútra.

A házból sisterség hallatszott, s amint belépett, megcsapta a kifutott tej szaga. Gyors pillantással felmérte a konyha berendezését, és kellemes meglepetéssel tapasztalta, hogy nem változott szinte semmit.

– Jó reggelt – köszönt a tejeslábassal ügyetlenkedő embernek. Az asztalon egymásra hányt számlák, árujegyzékek, megrendelési másodpéldányok hevertek.

Abrahám fülcimpájára szorított ujjakkal, keserves arcot vágva fordult meg, s csodálkozva nézte az idegent, akin nyoma sem volt a kirándulók megszokott öltözkédének, s különösen hatott nyakkendő eleganciájával a hegyoldalban álló ház konyhájában, ahová az olykor betévedők sokrétű hegymászómezben és púpos hátizsákkal érkeztek.

– Abrahám! Öreg cibora! Hát fel sem ismeresz?

– Te lennél az, Kálmán?

- Ki más! - tárta ölelésre karját Colomán.
- Abrahám szemében megcsillant a felismerés meleg fénye:
- Te jóságos, mennybenélő! Te hazajáró lélek!

Megölelték egymást. Colomán érezte társa savanyútej-szagát, s miként kirakósjáték hiányzó elemét, befogadta az emlékeiben nyomaveszett illatot.

- Hej, Kálmán, Kálmánom, hazajáró lelkem - veregette Colomán hátát Ábrahám, és könnyek csillantak szemében.

- Hazajáró! Lélek! De nem szellem - nevetett Colomán, s zavarában felkapta az asztalon álló zománcozott bádogcsuprot. A gőzölgő lábos mellé került, ám ott megtorpant. „Talán változott a szokás” - gondolta, és inkább megkérdezte:

- Meríthetek?
- Bátran, Kálmán! De várj, inkább pálinkát adok!
- Azután, cimbora!

- Es falnivalót hozzá! Biztosan megéheztél az úton - lelkendezett Ábrahám, de nem mozdult. Nézte a madárlátta vendéget, ahogyan félrehajtja a tej bőrzőző színét, ahogyan merit s kicméli a tele csuprot, vigyázva, hogy minden kósza csöpp visszahulljon a tejesedénybe; nézte, hogyan törli a bögre alját a lábas pereméhez, nehogy kárba vesszen valamennyi is a vastag, zsíros folyadék-ból...

- Hej, Kálmán, Kálmán... Hát élsz, öreg cimbora...
- Isznak-e tejet a szellemek?
- Már hogyan, ha szellemek?!
- Akkor élek még - nevetett Colomán. - Még egyet?

- Fogyaszd bátran - biztatta Ábrahám a vendégét, de az arca már megkeményedett, felszívódtak róla az érzelmes vonások. - Akár az egészet megihatod, ne sajnáld, tchenünk van - mondta büszkén, aztán megvakarta fejét. - Te igyál csak, én addig az asszony után nézek, hadd jöjjön, terítsen s rakjon cleséget az asztalra.

- Jól van, cimbora... Eredj csak...

Colomán zavartan nézett távozó barátja után. Arra gondolt, hogy „íme, az őszinteséget többnyire kivégzi a ráció... Menj csak, öreg fiú, hívd a segítséget... Ketten többen lesztek... Hiába... A józan ész előbb-utóbb az érzelmek fölé kerekedik, s amit egyszer megszűrt az elme, az már engedelmesség, törvénytisztelet...” Az udvarról halk beszélgetés szüremlett be:

- Hol van?
- A konyhában. Tejet iszik.
- Hát csak igya!
- Vendégünk, Zita... Vendég, akárhogyis...
- Az ördögnek, ember! Annak!
- Nyughass! - keményedett meg Ábrahám hangja.
- Jó, jó... Aztán milyen? Felismerszik, hogy ő az, vagy megváltozott? A börtön, az börtön...

- Hát... A fene tudja... Ha már felismertem, hát olyan, mint volt... Na, persze, vénebb... De hát idegen volt már akkor, amikor a városba költözött, ahova a hűgöd járt hozzá pásztorórázni, emlékszel?

- Ne a hűgomról beszélj, te! Óróra!
- Róla hát, szóval ült vagy hat esztendő, de azóta is eltelt vagy tizennégy-tizenöt...
- Tizenkettő!

– Annyi hát! Nem mindegy, asszony? Katonatársam volt, meg azután is pajtásom, hozzátok is együtt jártunk, meg mindenhová... Kocsmába...

– Hallottam eleget híret!

– Múlté már az mind, te Zita...

– Akkor minék tért vissza?

– Minek! Ő tudja... Talán mert itt született... Talán híret vette, hogy a húgod gyereke... Ki tudja? De majd kimondja magától, ha azért jött!

– Szóval a gyermekért...

– Csak úgy mondtam...

– Én is csak úgy mondom: a gyereknek semmi köze chhez! A gyerek a Nándoré!

– Isten és Imola húgod a megmondhatója – sóhajtott Ábrahám. – De elég, már gyere ám, aztán teríts! Mindenképpen vendég a vendég, asszony!

Colomán érezte lecsorog hátán az izzadság. Valamikor remélte, hogy Imolának gyermeke született kapcsolatukból, de mert a lány nem látogatta meg sohasem *beszélőn*, és azután sem adott életjelt magáról, miután disszidált és volt szállásadójának megírta címét, belenyugodott, hogy nem. Letette a csuprot. Minden erejére szüksége volt, hogy természetesen tudja üdvözölni a belépő asszonyt.

Kitárta karjait, hogy megölelje, de Zita kitért előle nyíltan; látszatát sem akarta kelteni, hogy örvend a viszontlátásnak. Colomán mégis torkában érezte dobogni a szívét, hiszen Zita mozdulataiban, vonásaiban húga mozdulatait és vonásait vélte felismerni, *az Imola mozdulatait és vonásait*, akit számtalanszor megsodálhatott terítés, főzés közben, minden héten, minden hét vasárnapján, amikor mozilátogatás címén leszökött hozzá a városba, és két szeretkezés között, egy álló hétre valót főzött neki, másik szeretkezések szünetében mosott rá...

– Hát, előkerültél, Kálmán?

– Elő, Zita...

– Szél volt-e, ami erre fújt? Vihar-e?

Terítőt simított az asztalra, kenyeret, paradicsomot, paprikát, sőt rakott ki, majd kipenderült a konyhából, de nyomban vissza is tért szalonnával, kolbásszal, füstölt oldalassal; férjét nézte, miközben lerakott mindent az asztalra: volt-e hiányában a férfiaknak idejük összetanakodni?

Kést Ábrahám kínált Colománnak. Zsebre való kacort, amilyent ő is viselt rézláncon valamikor... Mielőtt átnvújtotta volna a vendégnek, ujjával végigment az élen, majd nadrágjába törölte a görbe pengét. Colomán vigyázva vette át, ahogyan fegyverrel bánik az ember.

– Es maradsz-e vagy csak úgy, jössz-mész?

– Asszony – mordult rá Ábrahám –, nyughass!

– Hát... Hogy is mondjam?... Átutazóban vagyok... Kocsival... Lenn hagytam a kocsmá mellett... Egy BMW... – Kivárt, de hallgatósága meg se rezzent az autómárka említésére. – Szóval a tengerre megyek – jutott eszébe egy valószínű útirány –, s gondoltam, erre kanyarodok... Hiszen volt, ami volt, a bűnöknek is van elévülési idejük, nem csak a dossziéknak, aktáknak... Erre gondoltam, amikor felétek tértem ki... S na meg, hogy... Hogy is mondjam? A véremre! – vágta ki sután, és nagyon-nagyon idegének érezte szájában a szót.

– A magadéra gondoltál, avagy a máséra? – fonta össze mellén karját az asszony. – Mert, hogy a magadé hozhatott, de más számodra nincsen! Hogy ki mondjam: vérrokonod!

Abrahám gyorsan pálinkával teli poharat nyomott Colomán kezébe és ráköszönt:

– Isten hozott, Kálmán!

Colomán az asztalra csapta a poharat.

– Nincsen-e?! – nézett az asszonyra, de az állta tekintetét... Állta tekintetét, ami vajmi kevésbé különbözött attól a tekintettől, amit emlékeiben őrzött, „*utánam jössz te* – nevetett Imola, s kipenderült a fürdőszobába, hogy leoblitse magáról a *te férjibűzödöt, kedves*, s alig látszott meg rajta, hogy zavarban van, amiért nem akarsz kötélcnek állni, s kitartasz terved mellett. Nem nehezelt, csak éppen ott hagyott az ágyon, izzadtan, cigarettázva, és mosakodni ment, pedig nem sürgette az idő, még tartott a moziban a vetítés, még nem varta az állomás, hogy újabb hétre elváljatok, hogy elszakadjatok a jövő vasárnapig, amikor egy filmvetítésnyi időre ismét együtt lehetek, „*ha már nem bírod nélkülem, megtaláld te a baráfelé vezető utat*” – kacagott Imola, és nem értetted honnan veszi az erőt átlépni szerelmén is, amit hetrol hétre olyan alaposan bebizonyított, „*meg arra is gondold, kedves, hogy itt marad az apai házad, a föld, amiben kinyílt a csipád, mert ezek gyökere, gyökerek, melyeket kertészkezzel sem lehet átmetszeni és újraültetni, kedves*”, és ismét csak nevetett, nevetett azon a hegyipatak-hangján... „*Nem-e?!*” loccsant túl benned partjain a virtus, bár érezted, hogy hiába éltél már évek óta várososan, valamit nem tudtál levetközni, valamit, amihez semmi köze az akaratnak, felvett szokásoknak, ruházatnak, de azért se hagytad magad: „*azt bírsz, asszonynéppel feleselsz?*” – kérdezted elszántan és tettekésszen, mint az élet kiöltő bicska –, „*nekem már ez a földem, ez a házam!*” – sulykoltál körbe albréleti szobádban –, „*kacagj, csak kacagj, elvülök, hogy volt amiért!*” – fenyegetőztél, de Imola továbbra is nevetett, csikkantgatva, mint megannyi halvillanás, mintha csak kötelezni akarni, cukkolni, hogy megkutyáld magad, és beválsd ígéretedet, és örökre hátat fordíts ennek a hargitai vidéknek „*abol a vas is fából van*”, és nevetett akkor is, amikor kilépett a fürdőszobából, és finoman elhárította öleléseidet, „*édesem, nem én vagyok az, akivel badakoznod kell, hanem a te nyughatatlan természeted az*”, és öltözködni kezdett, egyenként takarva el az ajkad nyomát viselő testrészeit, s megértetted, hogy a szavak már haszontalanok, a lány nevetése pusztán takaró, mint ruházata, mely alatt változatlanul megmarad a valóság, megértetted, hogy Imola megértett, és nem próbál visszafogni, szeret, oly nagyon szeret, hogy hajlandó le is mondani rólad... Búcsúztatok, öleltétek egymást, s fojtogatás rejtőzött ölelésetekben, öleltétek egymást és testetekben ott pezsgett az egyévtől, öleltétek egymást olyan erővel kapaszkodva, mint kitakart gyökerükkel omlás szélén az eldőlt fák, „*jóságom jósága, jóságos jóságom*”, s Imola a délutáni vonattal utazott el, te pedig este mentél utána, az utolsó fényderengéseket rejtő órán, kerülve a járt utakat, lopóként osontál, a kutyák hallgattak: ismerték hegyiember-járásodat, a föld nem dobbant talpad alatt: ismerte súlyodat, hiszen rajta nőttél fel, s már ott jártál a hegyoldalban, amikor a hold is társadul szegődött, felhőbe bújt, hogy tolvajsötétet ajándékozzon neked, amire a három házhoz érsz: legfelül az Imoláéké, alattuk a tiéd, az apai jussod, lennebb pedig a korcsmáros zsidó háza, az Abraháméké, s az ismert ösvényen könnyűszerrel surrantál fel szülőöthodig... Ugy pirkadt fel a tulajdon két kezdeddel rakott tűz, mintha a nap éledezne a zsindeleyel fedett, öreg falak között, s te csak suttoztad végtelen örömmel „*most mondd, most hajtogasd, kedves, most vedd keresztbe utamon, hogy van föld, van ház, hogy elszakíthatatlanok azok a gyökereim, melyek bozszákötnek*”...

- Aztán, hogyan éltek? - kérdezte, mert már nagyon hosszúra nyúlt a hallgatás, s mindhárman csak nézték az ételt.

- Akár a többi ember...

- Az apád kocsmájában dolgozol?

- Ott... Csakhogy most állami...

Az asszony felállt, s mintha belenyugodott volna, hogy a vendég, ha hordoz is veszélyt, egyelőre mással van elfoglalva, magukra hagyta a férfiakat. A szobába ment átöltözni. Vasárnap volt, templomjáróóra.

- Es... Ó? - csúszott ki Colomán száján, amint Zita behúzta maga mögött az ajtót.

- Minek a múltat előbányászni, Kálmán? - kérdezte keserűen Ábrahám.

„A gyöngye is erősebb, ha véle az igazság!” - olvasta Colomán a kályha fölé akasztott falvédőn.

- Barátok vagyunk... Ki mástól kérdezném?

- Senkitől! Rég volt, tán igaz se... Eljárt az idő...

- A cimboraságunk felett is?

- Mindannyiunk fölött, Kálmán.

- Epp azért, mert eljárt! Beszélhetsz.

- Szóval érette jöttél...

- Mögöttem az ötven év jócskán, minek hát így köntörfalazni? Meglett emberek volnánk, akik beszélhetnek múltjukról, bármilyen volt is. Mit számít, miért, kiért jöttem? Jöttem, mert úgy éreztem, jönnöm kell! Egy biztos, Ábrahám cimborá, bajnak, annak nem jöttem!

- Hát - sandított a szobaajtó felé Ábrahám -, változnak az idők, az emberek... Te is tudod... Imolát elvette Nándor... Jól vannak... A sebek, ahogy mondják, behegedtek... Csakhogy a nyomokat nem növi be az idő, Kálmán! Akinek nincs már osztanivalója veled, Kálmán, az a tüzet hányja fel... Hiszen, te is tudod, erdővidéken nincs nagyobb bűn!

- Tán a máséban tettem a kárt!? A saját házamat égettem fel, s azért hat év börtönnel fizettem, Ábrahám. Elfelejtettétek?

- Csóvát dobtál, Kálmán, érett fejjel, csóvát!

- A sajátoméra!

- És az áldozatok?

- Azokért nem felelhetek! Honnan tudtam volna, hogy...

- Akkor minek szöktél, miután szabadultál? - vágott Colomán szavába Ábrahám. - Csak a bűnös menekül el idegen földre, aki nem tud megbékélni lelkiismeretével.

- Mentem volna mindenképpen... Imola a megmondhatója... Terveztem... Tudtam, hol keressem, és ki az a dunai hajós, aki átcsempész a bunyevácokhoz...

- Az ma már mindegy, Kálmán... A mi szemünkben szökevény vagy! Tölthetek még pályinkát?

- Ha nem sajnálsz...

- Vendégem vagy, Kálmán.

Ittak. Colomán felállt és körbejárta a konyhát. Megállt a házikészítésű, faragott konyhaszekrény előtt, és végighúzta ujját a rováson.

- A régi... Itt semmi sem változott.

- Változott! - mondta Ábrahám figyelmeztetőn.

- Kínlódott?

- Te börtönben ültél, neki orrig ért a hasa...

- Hibáztatott. Átkozott. Mi?

– A gyermekedet hordta ... Hogyan tette volna?
 – S a gyermek? Nagyocska, ugye?
 – Katonakorú.
 – Neve?
 – Alvin.
 – Tud rólam?
 – Minek? Nándor az apja!
 – Ertem ...
 – Remélem, Kálmán, cimborám ... Mert számodra nincs jóvátétel, tudd!
 – A keszvit, úgy mondod, mintha ti itt külön törvényt ültetek volna fölöttem!

– Törvényt azt nem; de a robbanás tölcse és két kopjafát hagyott a földben ... Halált meg csak halállal lehet letudni, Kálmán. Két halált meg két halállal, s neked csak egy van ...

– A robbanásról mit tehetek? Honnan tudtam volna, mit ázott el apám a ház pincéjében ...

Elhallgatott, mert nyílt az ajtó, és Zita jelent meg talpig feketébe öltözve; csak kendője szegélyét díszítette hullámos aranyvonal. Kezében fehér zsebkenőt és egy vaskos kis bibliát szorongatott. A templomba indult – lelkében kegyesebb indulatokkal nézte az életet:

– Aztán megtaláltad a számításodat ott, Münchenben?

– Meg, Zita. Jól keresek, szép házam, autóm ...

– Asszony, gyermek?

– Mikor került volna ...

– Baj, Kálmán, baj, mert nem sok értelme van család nélkül sem a keresetnek, sem a háznak, sem az autónak, de az életnek sem, hogy tudd!

– Igaz, Zita ... Tudom, csakhogy én még nem készülök az utolsó számadásra ...

– Mert hát öregsünk, úgy telik az élet – felelte az asszony –, vagy neked másként osztatott?

– En elégedett vagyok – mondta határozottan Colomán. – Amit kerestem, megtaláltam, amit meg itthagytam, itt maradt!

– Itt számodra senki és semmi – emelte fel hangját Zita –, de isten legyen veled, jó vagy rossz ember légy, mindenképpen, csak maradj meg a saját életedben jószerevel, mást nem kívánok neked, *Co-lo-mán*.

Büszkén, begyesen lépkedve távozott. Colomán segélykérően nézett Ábrahámra, villanásnyi legyintést várt tőle, férfias „hagyd, asszonybeszéd”-biztatást, de egyivású cimborája, pajtása, katonakollégája a padlót bámulta, s csak lógatta szeplős, keskeny kezét, és Colomán azt gondolta, hogy „sem győztest, sem áldozatot nem látnak itt benned, ha elfogadnak, hát annak, amivé lettél számukra: idegennek” ...

– Gondolom ... – tévózott –, ott lesz ő is a templomban ...

– Nem. Neki itt funkciója van, nem teheti ... – felelte Ábrahám, s a bebörözött tejre szálló legyeket kezdte hessegetni. Colomán várta a folytatást, közben nézte a mit sem változott konyhát, és érezte, milyen bátortalanítólag hat rá a megrögzött változatlanlanság, mintegy példázta az ő változottságát; „vajon Imola férje megértené, hogy húsz év távlatában a történetek már csak számára, az idegennek hordoznak jelentéseket, kényszereket?”

– Hát azért jöttél, hogy találkozz velem – vett erőt magán Ábrahám –, én azt mondom cimborám, hogy minek bolygatni, ami egyszer már megüledett ... Nándor szereti őt, szereti a gyereket is, felnevelte elvégre ... Érdemes, cim-

bora, lehet-e beleköpni az életükbe? Úgy gondolod, hogy annak a legénynek tudnia kell rólad? Hogy aztán se te, se Nándor ne lehessetek apjuk lelke szerint? Miért keresed megnyugvásodat az ő rovásukra, Kálmán?

– Nem keresem... De ami egyiknek jó, az rossz a másiknak. Így van ez öröktől fogva elrendezve. De a mi korunkban, hiszen túl van Imola is a negyvenen, nem hiszem, hogy nagy bajt okozna, ha találkoznánk... Legalább veled, Ábrahám – vált könnyörgővé Colomán hangja.

– Nézd cimbora, te régóta nem élsz ebben az országban, nem tudhatod, törvény van rá, hogy jelenteni kell az idegeneket. Állampolgári kötelességünk beszámolni és papírra vetni, hogy mi dolgunk akadt velük, mit beszéltünk és miért... S minél több emberrel találkozol, annál többen kell valljanak rólad, s akkor azokról az időkről is, amiket most firtatsz. S mi ez, ha nem a régi szennyesek kitergetése? Légy belátással, cimbora... Imola a tanácsnál dolgozik... Hogy köze van, illetve volt hozzád, azt már csak mi, a rokonság tartjuk számon, de ha találkozol veled és másokkal is, akkor óhatatlanul rászakad a régi szűgyene... Hírbe hozod! Talán még az állása is rámeleg, s ha olyan utasítással távolítják el a tanácstól, amilyenekkel az ilyesmit csinálni szokták, még mosogatólánynak sem vehetem fel a kocsmába. Érted, cimbora?

– Hát, hogy éltek ti itt, Ábrahám?

– Megvagyunk... Ha meg panaszkodunk, szívünkéből tesszük. De nem válaszoltál, Kálmán.

– Megértettelek... Jobb, ha elmegyek...

– Most! Mindjárt. Mielőtt még mással is összetalákozna. A népek lenni vannak a templomban, most a legalkalmasabb... És ne Imolán törd a fejed, cimbora, gondold a tűzre és a két kopjafára... Hoztál te már elég gyászt, nyomorúságot erre a völgyre...

– Hiszed, hogy halvány gőzöm nem volt, mit ázott apám a ház alá?

– Mire mennék, ha elhinném? Rejtegetett mindenki mindent, amit csak le tudott szakítani a visszavonuláskor. Ki fegyvert, ki löszert, ki embert... Hegyvidéken nehéz az élet, kapaszkodik mindenki, amibe tud... De az ol-tásra kigyűlt emberek közül kettőt megölt a robbanás, és kis híján múlt, hogy az erdőre át nem terjed a vész... Belátod?

– Legalább a fiút, azt megnézhetném... Messziről legalább... Tudod milyen jó szemem volt, vetekedett a héjáéval, s nem romlott csöppet sem az el-telt esztendő garmadájában...

– Vasárnap van, Kálmán, s a városba ment, aki fiatal...

– Hasonlít rám?

– Az apja lennél...

– A szemé színe?

– Hát fehérnép vagyok, hogy számon tartsam?

Fáradt volt; minden kellemetlen részletében érezte ötvenhét évének ezernyi nyomát, repedését; pattogzott fiatalos tartása, akár a fejszével döngetett fátörzs kérge.

A gázpedált taposta; idegeiben felbuzsergett az önpusztítás vágya; nem kellett a műszerfalra tekintenie, a szélvédőn robbanásszerűen eltoccsanó esőcseppek híven jelezték, mekkora sebességgel halad, száguld, menekül, távolodik a hegyektől, melyekre húsz éven keresztül imák fennköltségével gondolta, vágyakozott, melyek után szinte vallásos hittel epekedett, és amelyeket nem tudott kiirtani emlékezetéből, mert megismételhetetlen évei helyszínét jelentették – a termőtalajt, amelyből egykoron kihajtott...